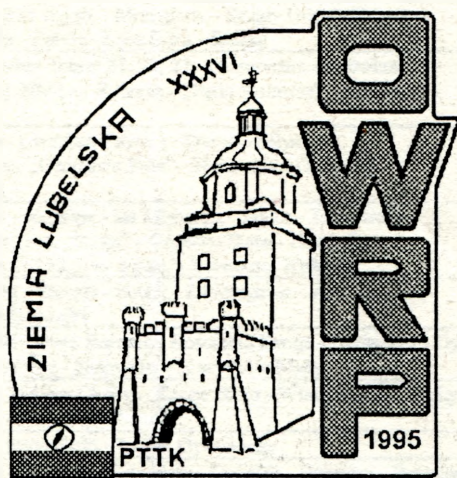

AGNIESZKA BORDZOŁ JAN JAROSZEWSKI

PO DRODZE...

OPIS KRAJOZNAWCZO-TURYSTYCZNY

TRASY I i II
XXXVI OWRP

Lublin 1995

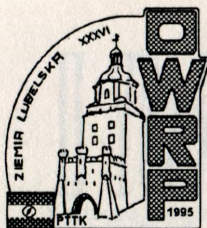
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS DEPARTMENT

PRZEBIEG TRASY I

9. VII.	Werchrata - (przejazd PKP do Horyńca) - Horyniec - Radruż - Hałanie - Nowiny Horynieckie - 351,4 m n.p.m. - Kozubale - Werchrata	19 km
10. VII.	Werchrata - Monastyrz - oddz. leśne: 192, 193, 182 - Wola Wielka - Wielki Dział - Niedźwiedzie - Werchrata	19 km
11. VII.	Werchrata - Dąbrowa Góra - Prusie - Siedliska - Hrebemne - Horaj - Łoży - Werchrata	26 km
12. VII.	Werchrata - 336,8 m n.p.m. - Mrzyglody - Kragły Goraj - Kniazie - Lubycza Królewska - Zatyle - Łysa Góra - Bełżec	24 km
13. VII.	Bełżec - Zagóra - oddz. leśne: 21, 23, 27 - Niemoczka - Kocudza - 308 m n. p. m. - gaj. Niwka - Rybnica - „Pętla Szumów” - Kościółek - Huta Różaniecka	31 km
14. VII.	Huta Różaniecka - (wzdłuż Tanwi) - Borowe Młyny - Bykowa Droga - rez. „Czartowe Pole” - Hamernia - Długi Kąt - Majdan Nepryski	31 km
15. VII.	Majdan Nepryski - Józefów - las Młynarka - Jązior - Tamowola - Górecko Kościelne - rez. „Szum” - Górecko Stare - Florianka - „Płaczący Kamień” - 252,3 m n.p.m. - Tereszpol Kukielki	27 km
16. VII.	Tereszpol Kukielki - Szozdy - Sochy - Zwierzyniec - staw „Echo” -- Sochy - Tereszpol Kukielki	12 km 5 pkt.
17. VII.	Tereszpol Kukielki - Góra Borowa - Kościelna Droga - Hedwizyn - Dyle Cyncynopol - Lisie Góry - Niemirów - Korytków Mały	12 km
18. VII.	Korytków Mały - Siedem Chałup - Kacze Błoto - Władysławów Dychy - Flisy - Kokoszaki - Momoty Górne	28 km
19. VII.	Momoty Górne - Przymiarki - Łązek Ordynacki	13 km
20. VII.	Łązek Ordynacki - Kalemne - Gwizdów - Osówek - Brzeziny - Potoczek	25 km
21. VII.	Potoczek - Potok Kraśnicki - (przejazd PKP do Zemborzyc) Zemborzyc	9 km
22. VII.	Zwiedzanie Lublina	20pkt.

STWIERDZAM, ŻE KOL. PRZEBYŁ(A)
TRASĘ I. XXXVI. OWRP I ZDOBYŁ(A) 301 PKT.
ZA PRZEJŚCIE PIESZE
ORAZ 25 PKT. ZA ZWIEDZANIE MIAST.

09 - 22. VII. 1995 r.

Kierownik Trasy I.

ODDZIAŁ MIEJSKI PTTK
20-111 Lublin, 49 Rynek 8 - Grodzka 3
tel. 249-42, 279-91
KOMITET ORGANIZACYJNY
XXXVI Ogólnopolskiego
Wysokokwalifikowanego Rajdu Pieszego

PRZEDOWNIK TURYSTYKI PIESZEJ PTTK

Nr leg. 9040
P. Białecki
Paweł Białecki

PRZEBIEG TRASY II

9. VII.	Werchrata - (przejazd PKP do Horyńca) - Horyńce - Radruż - Halańce - Nowiny Horynieckie - 351,4 m n.p.m. - Kozubalc - Werchrata	19 km
10. VII.	Werchrata - Dąbrowa Góra - Prusie - Siedliska - Hrebenne - Horaj - Lozy - Werchrata	26 km
11. VII.	Werchrata - Monastyrz - Huta Lubycka - Kragły Goraj - Mrzyglody - Werchrata	15 km
12. VII.	Werchrata - Niedźwiedzie - oddz: 242, 243, 227, 213 - Wielki Dział - Stara Huta - Wola Wielka - Brzezinki - Pizuny - Lipsko - Narol - Narol Wieś	23 km
13. VII.	Narol Wieś - Kocudza - gaj. Niwka - Rybnica - „Pętla Szumów” - Kawulichy - Kościółek - Oseredek	18 km
14. VII.	Oseredek - Wapielnia 318 m n.p.m. - Majdan Sopocki - Nowiny - Hamernia	15 km
15. VII.	Hamernia - rez. „Czartowe Pole” - kamieniołom „Babia Dolina” - Józefów - Tamowola - Góra Brzezińska - Górecko Kościelne - rez. „Szum” - Kościelna Droga - Helacin Mały - Helacin Wielki - Tereszpol Zaorenda	26 km
16. VII.	Tereszpol Zaorenda - Kwaśna Góra - Zwierzyniec - Staw „Echo” - Sochy - Tereszpol Zaorenda	20 km 5 pkt.
17. VII.	Tereszpol Zaorenda - Bukowica Mała - gaj. Dębinki - Wola Mała - Bilgoraj - Ciosmy	32 km
18. VII.	Ciosmy - Momoty - Przymiarki - Łążek Ordynacki	25 km
19. VII.	Łążek Ordynacki - Kalenne - Gwizdów - Osówek - Brzeziny - Potoczek	25 km
20. VII.	Dziaci wolny (dopisz swoją trasę) -	
21. VII.	Ptoczek - Potok Kraśnicki - (przejazd PKP do Zemborzyc) - Zemborzyc	9 km
22. VII.	Zwiedzanie Lublina	20 pkt.

STWIERDZAM, ŻE KOL. PRZEBYŁ(A)
TRASĘ I. XXXVI. OWRP I ZDOBYŁ(A) 228 PKT. ZA
PRZEJŚCIE PIESZE ORAZ 25 PKT. ZA ZWIEDZANIE MIAST
+PKT. ZA TRASĘ W DNIU WOLNYM

09 - 22. VII. 1995 r.

Kierownik Trasy.

ROZTOCZE

ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE

POŁOŻENIE I PODZIAŁ

Roztocze jest pasmem wzniesień zaczynających się koło Kraśnika i biegnących łukiem z pn. zach. na płd. wsch. za Lwów na terenie Ukrainy. Szerokość pasma roztoczańskiego nie przekracza 25 km, długość zaś wynosi ok. 180 km (110 km w granicach Polski). W części zachodniej jest ono jakoby „nałożone” na Wyżynę Lubelską, w środkowej - wyznacza jej południową krawędź, w południowej zaś stanowi rodzaj cypla łączącego Wyżynę z Płytą Podolską. W kierunku Płyty stopniowo wznoszą się też wysokości garbu roztoczańskiego. Pod Kraśnikiem wzniesienia Roztocza mają niespełna 300 m n.p.m., przy południowej granicy Polski już 390 m n.p.m., a na terenach Ukrainy dochodzą do 414 m n.p.m. Zróżnicowanie fizjograficzne i geobotaniczne decyduje o podziale Roztocza na trzy odrębne części: Roztocze Zachodnie, Środkowe i Południowe.

BUDOWA GEOLOGICZNA

Zrąb Roztocza tworzą skały wieku kredowego. W okresie trzeciorzędu utworzyły się na nich liczne osady morskie, a po bujnej roślinności i zwierzętach dennych płytkiego morza pozostały czapy wapieni. Czynniki niszczące spowodowały gruntowne rozmycie i splukanie przez wodę oraz usunięcie przez wiatry utworów trzeciorzędowych. Zachowały się one jedynie na wierzchołkach poszczególnych wzniesień (ostańców), głównie na Roztoczu Środkowym i Południowym. Pęknięcia tektoniczne doprowadziły do powstania licznych uskoków skalnych. W postaci progów zaobserwować je można wyraźnie w korytach Tanwi, Sopotu, Jelenia i Szumu.

Pośród czwartorzędowych zlodowaceń tzw. maksymalne (krakowskie) objęło również Roztocze. Łądolód skandynawski pozostawił sporadycznie dziś spotykane głazy narzutowe oraz płyty glin morenowych. Z czwartorzędu pochodzą powszechnie występujące piaski i less.

Zwarta i gruba powłoka lessu pokrywa prawie całe Roztocze Zachodnie (Gorajskie), określane często lessowym.

Na powierzchni Roztocza Środkowego ukazują się zwykle utwory kredowe. Zbocza i dna dolin najczęściej pokrywają piaski.

Ich grube warstwy tworzą w niektórych okolicach (Susiec, Krasnobród, Józefów) dość wysokie wydmy. W związku z zalegającymi najczęściej na powierzchni utworami geologicznymi Rostocze Środkowe (Tomaszowskie) nazywane bywa wapienno - piaszczystym.

Piaski podobnie jak utwory kredowe powszechne są także na Rostoczcu Południowym (Rawskim), ale przeważają tu utwory z trzeciorzędu - stąd nazwa Rostocza Wapiennego.

RZEŻBA TERENU

O rzeźbie Rostocza mówi jego nazwa, objaśniana w skrócie jako teren porożciniany, pożłobiony, „rostoczony”, a także jako teren o roztaczających się szeroko widokach. Rzeźba charakterystyczna dla obszarów lessowych. Rzek jest niewiele, a ich doliny są głęboko wcięte w podłoże. Różnice wysokości względnych dochodzą niekiedy do 120 m. Zbocza wzniesień rozcina gęsta siatka wąwozów, wądołów i jarów. Ciągną się one nieraz kilka kilometrów. W niektórych partiach wąwozy porośnięte są lasami (sosnowymi, bukowymi i bukowo-grabowymi). Wapienno-piaskowe Rostocze Środkowe jest słabiej urzeźbione. Najwyższe wzniesienie - Wapielnia - osiąga 385 m n.p.m..

O dużych krajobrazowych wartościach decydują rozległe widoki rozciągające się z wierzchołwin i wzniesień ostańcowych, a także przełomowe odcinki rzek na południowej krawędzi, spadającej ku Kotlinie Sandomierskiej (rezerwat krajobrazowo-leśny), wreszcie duże obszary wspaniałych drzewostanów jodłowych, bukowo-jodłowych, sosnowych i dąbrów o naturalnym charakterze. Najpiękniejsze ich partie tworzą Rostoczański Park Narodowy. W krajobrazie Rostocza Południowego, także porośniętego w dużej części lasami, zwracają uwagę odosobnione wzniesienia typu ostańcowego.

KLIMAT

Na Wyżynie Lubelskiej i Rostoczcu przeważają kontynentalne cechy klimatyczne. Krótkie są tu przejściowe pory roku, a lato i zima zaczynają się wcześniej i należą do najdłuższych w kraju (lato trwa ponad 100 dni). Opady atmosferyczne są stosunkowo niewielkie, przy czym wyraźnie zaznacza się przewaga letnich nad zimowymi. Zimą śnieg utrzymuje się od 70. do 75. dni.

Dobre warunki do uprawiania narciarstwa trwają przeważnie ok. 40. dni (styczeń i luty).

SZATA ROŚLINNA I ŚWIAT ZWIERZĘCY

Szata roślinna Roztocza należy do najbogatszych i najciekawszych w kraju. Decydują o tym rozległe i zróżnicowane zespoły leśne, które w części zachowały naturalny, niemal pierwotny charakter. Jodła, buk, świerk, wiązy: górski i szypułkowy, modrzew polski, jawor, lipa szerokolistna osiągają na Roztoczu północno - wschodnią granicę zasięgu. Wyjątkowo bogata jest roślinność naczyniowa, w dużej mierze o charakterze reliktowym i rzadkim. Łącznie występuje kilkaset gatunków północnych, syberyjskich, górskich, stepowych, atlantyckich, śródziemnomorskich i środkowo-europejskich. Najbardziej urozmaicona szata roślinna zachowała się na Roztoczu Środkowym (zalesienie ok. 50 %). Lasy Roztocza Środkowego i Południowego łączą się bezpośrednio z rozległym kompleksem Puszczy Solskiej na Równinie Puszczańskiej. Wśród zbiorowisk roślinnych Roztocza zwracają również uwagę interesujące zespoły wodne i szuwarowe, torfowiskowe, łąkowe oraz wydmy.

Najciekawsze zespoły leśne i krajobrazowo-leśne oraz stanowiska rzadkiej roślinności objęte zostały ochroną. Rezerwy skoncentrowane są w środkowej części regionu. W 1974 r. utworzono Roztoczański Park Narodowy, który objął 4,8 tys. ha lasów zwierzyńiecko - kosobudzkich i wchłonął 10 istniejących uprzednio rezerwatów przyrody. W 1979 r. obszar RPN uległ powiększeniu do 6,8 tys. ha. Liczne rezerваты, pomniki przyrody i uroczyska są na Roztoczu Środkowym także poza granicami parku. Prawie wszystkie (w tym trzy rez. krajobrazowo-leśne) znajdują się przy szlakach turystycznych.

Wśród roślinności rzadkiej i chronionej zwracają uwagę między innymi: zimiośl północny, czosnek siatkowaty, obuwik pospolity, wiele gatunków storczyków, wawrzynek wilczełyko, kłokoczka południowa, bluszcz pospolity, widłaki (jałowcowaty, spłaszczony, wroniec goździsty), paprocie (podrzeń żebrowiec, pióropusznik strusi, jęczycznik zwyczajny), paprotniki (Brauna ,kolczasty), tojad dziubaty, pełnik europejski, zawilec wielkokwiatowy, lilia złotogłów.

Równie bogaty jest świat zwierzęcy Roztocza. Z grubszej zwierzyny żyją obecnie : jelenie, dziki, z płowej - daniela i samy. Obecności wilków nie notowano już od szeregu lat.

Wyginęły niestety żyjące tu niegdyś żubry, tury, łosie, zbiki, rysie i niedźwiedzie. Pospolite są nadal lisy i chomiki oraz od kilku lat jenoty, które przywędrowały z terenów Ukrainy. Spośród ssaków chronionych spotyka się wydry, piżmaki, karczowniki, a w starych zespołach leśnych kunę leśną (tumaka). Natomiast bardzo pospolita niegdyś kuna domowa (kamionka) została prawie wytępiona, podobnie jak borsuk. Często trafiają się łasice, gronostaje oraz tchórze. Mimo ochrony wytępiony został susel perełkowany - wielka osobliwość Roztocza.

Z gryzoni zwracają uwagę rzadko występujące: popielica, orzesznica, żołędnicza i koszatka. Interesujący jest najmniejszy ssak w Polsce - ryjówka małutka oraz niewiele większa ryjówka aksamitna.

Ptactwo Roztocza reprezentowane jest przez nieliczne populacje jastrzębi i krogulców, orlików grubodziobych i krzykliwych. Rzadko też występują krótkoszp. kania, sokół wędrowny. Dość często natomiast spotkać można myszołowa. Do osobliwości należą pliszka górską, perkozy (rdzawoszyi, zausznik), bocian czarny. Pojawia się tu także rzadki ptak syberyjski - orzechówka długodzioba. Dzięki akcji hodowlanej rozpowszechniły się cietrzewie, głuszce i bażanty.

W dolinie Tanwi spotyka się rzadkiego dziś żółwia błotnego. Do osobliwości należą też : padalec turkusowy, gniewosz plamisty oraz wąż eskulapa. W lasach wilgotnych dość pospolite są żmije. Interesujące jest występowanie na Roztoczu mieszkanki lasów górskich - salamandry plamistej. W bystrych wodach Sopotu, Szumu i Jelenia trafia się pstrąg potokowy.

PUSZCZA SOLSKA I LASY JANOWSKIE

ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE POŁOŻENIE I PODZIAŁ

Puszcza Solska i Lasy Janowskie stanowią zwarty kompleks, zajmujący Równinę Puszczańską (podregion Kotliny Sandomierskiej). Granice nie są bardzo skomplikowane.

Od pn. i pn.wsch. wyznaczają je wyraźne krawędzie Wyżyny Lubelskiej. Od zachodu granicą jest niewielki odcinek Wisły. Od południowego zachodu granicę Równiny Puszczańskiej wyznacza San, dalej zaś Tanew.

Administracyjnie Lasy Lipskie i część Janowskich wchodzi w obszar woj. tarnobrzeskiego, wsch. fragment Lasów Janowskich i Puszcza Solska leżą w woj. zamojskim, przy czym nieznaczny fragment ostatniego kompleksu należy do woj. przemyskiego.

BUDOWA GEOLOGICZNA

Na Równinie Puszczańskiej na nieprzepuszczalnym podłożu ilowym, a częściowo na piaskowcach i wapieniach zalegają piaski. Na pd. od Biłgoraja znajduje się wyspa glin i piasków polodowcowych.

RZEŻBA TERENU

Równina Puszczańska jest obszarem mocno wydłużonym, ale dość wąskim, rozciągającym się z pn. zach. na pd. wsch. Pochyła równina jest z pozoru mało urozmaicona. Nieprzepuszczalność skał tworzących podłoże oraz spłaszczenie obszaru powodują utrzymywanie się rozległych bagien. Imponuje niezmiernie morze lasów o dużej różnorodności gatunkowej, ale z dominującą sosną. Bardzo atrakcyjne są przełomowe doliny rzek. W samej puszczy ukazują się rozległe polany, śródleśne jeziorka, kompleksy stawów i dzikie uroczyska.

KLIMAT

Równina Puszczańska należy do najcieplejszych miejsc Polski. Charakteryzuje się długim i ciepłym latem oraz niezbyt ostrą zimą. Na polanach śródleśnych charakterystyczne są znaczne różnice temperatur między dniem a nocą.

SZATA ROŚLINNA I ŚWIAT ZWIERZĘCY

Równinę Puszczańską można określić jako obszar leśno-łąkowy. Spore powierzchnie zajmuje bór mieszany, w którym obok sosny rosną: dąb, jodła, buk, brzoza, lipa, klon, grab, a w dolnym piętrze leszczyna i jałowiec.

W dolinach rzek drzewostany olchowe. Dolne piętra porasta roślinność torfowiskowa, zurawina, glóg, bez, jałowiec, czarna jagoda.

Najokazalszym przedstawicielem ssaków jest tu łoś. Występują też jelenie, sarny, daniel, borsuk, wydra, kuna leśna. Z ptaków zwraca uwagę głuszec, cietrzew, bażant, bocian czarny, orzeł bielik, dzięcioł trójpalczasty, dudek i zimorodek. Z gadów spotkać można węża gniewosza i jaszczurkę żyworódkę. Rzadko spotyka się jelenka rogacza oraz zmierzchnicę trupią główkę.

WARTO ZOBACZYĆ

Andrzejówka - wieś nieopodal Korytkowa z drewnianymi chałupami z przełomu XIX. i XX. wieku. Na uwagę zasługują XIX- wieczne drewniane, zadaszone krzyże.

Bełżec - nad gościńcem rządowym prowadzącym ze Lwowa do Lublina. *Ludności ma rzym.-kat. 775, grek.-kat. 200, izraelitów 126, razem 1101. Urząd celny uboczny I-iej klasy. Właścicielka Melania Grolle. Przywilej Zygmunta III z dnia 1 marca 1607 r. ustanawia jarmarki na św. Agnieszkę i św. Wawrzyńca(*).* Dawne miasto, obecnie wieś. Pierwsze wzmianki o Bełżcu pochodzą z XIV. wieku. W okresie okupacji hitlerowskiej był tu zlokalizowany obóz zagłady (IX.1941 do VI.1943), w którym zginęło około 600.000 osób, głównie Żydów i Cyganów. Na miejscu obozu powojenny pomnik. Na szczególną uwagę zasługuje drewniana cerkiew grecko-katolicka z 1756r., konstrukcji zrębowo-słupowej, p.w. św. Bazylego. Zwrocona prezbiterium na południe, trójdzielna. Nawa na planie kwadratu przykryta ośmiopłociovą kopułą na tamburze z pendetywami. Babiniec węższy i krótszy, a prezbiterium wydłużone, prostokątne, przykryte pozornym sklepieniem. Chór w nawie, nadwieszony, o prostym parapecie. Na przycerkiewnym cmentarzu pięć krzyży kamiennych z XVIII/XIX w. W pobliżu dawna popówka (1866 r.). Przy drodze do Narola ceglana, na rzucie półkola z czterospadowym daszkiem, przydrożna kapliczka. W środku figura św. Nepomucena (1. poł. XIX.).

Biłgoraj - miasto powiatowe. Posiada sąd pokoju, dwie szkoły początkowe, szpital dla chrześcijan i żydowski, dom schronienia dla starców. Biłgoraj założony został przez A. Gorajskiego. Stefan Batory nadał mu prawa magdeburskie i ustanowił targi i jarmark przywilejem z 1578 r. Ludność mówi czystą i piękną polszczyzną. Odnacza się niezwykłą budową ciała i rysów, co

kobietom tutejszym dość smutną zrobiło sławę. Jedyńą więcj rozwiniętą galęz przemyślu stanowi sítarstwo.

Póznobarokowy kościół (1732 - 55). Dawna cerkiew (obecnie kościół) z końca XVIII w. W ratuszu Muzeum Ziemi Biłgorajskiej (zbiory historyczne, etnograficzne, sítkarstwa, włosiankarstwa, łubiarsstwa, gamcarstwa). Na przedmieściu, w Puszczy Solskiej, zespół klasztorny franciszkanów.

Borowe Młyny - osada nad Tanwią, zbudowana po wyzwoleniu na miejscu nieistniejącej wsi Głuchy, po której jedynym śladem jest kamienny krzyż z 1905 r. W 1944 r. (23.VI) miał tu miejsce szturm na pozycje hitlerowskiej oblawy „Sturmwind II”. Przelamanie niemieckich pozycji okupiono śmiercią ok.30. zabitych i zaginionych oraz 40.rannych.

Bukowa - wieś na Równinie Biłgorajskiej, nad Bukową (pr. dopływ Sanu). Szczególnie godne uwagi są drewniane domy z XIX w., a także drewniana kapliczka Chrystusa Frasobliwego z 1838 r. (Michał Tekła). Bukowa jest znanym ośrodkiem plecionkarskim i łubiarskim, gdzie wytwarzane są sítta ,rzeszota itp.

„Czartowe Pole” - rez. krajobrazowo-leśny koło Hamerni,zajmujący pow. 63,7ha .Rozciąga się na zboczach i dnie dol.Sopotu, z licznymi szypotami w korycie. Rzeka ma charakter bystrego, górskiego potoku. Dno doliny porastają naturalne lasy łęgowe i olsy, zbocza zaś bór mieszany wilgotny z sosnąj odłą i świerkiem, a wierzchowinę bór sosnowy. W runie występują: starzec gajowy, przetacznik górski, widłak łąkowy, wilczomlec mgłałolistny i wawrzynek wilczelyko. W czystych wodach pojawia sie pstrag potokowy. Ok. 150 m. od skraju rezerwatu malownicze ruiny papierni z 1741 r., zniszczonej przez pożar w 1845r. (po odbudowie i kolejnym pożarze w 1883 r. zaprzestała działalności).

Florianka - siedziba leśnictwa z aleją drzew liściastych. Stary,350-letni dąb. W rezerwacie na *Kamiennej Górze* pomnik przyrody - „*Placzący Kamień*” - skałka wapienna w lesie jodłowo-bukowym. Nazwa pochodzi od stale kapiącej z kamienia wody.

Fryszarka - spalona przez Niemców osada leśna (drewniany krzyż). Jeden z najpiękniejszych zakątków Puszczy Solskiej. Nazwa nawiązuje do ordynackiej huty i fryszarki-pieca wypalającego węglem drzewnym zbędne domieszki w surówce żelaza. Do ostatniej wojny na miejscu fryszarki istniało ordynackie leśnictwo. W pobliżu uroczysko *Maziarze*-leśny, miejscami niedostępny obszar wśród bagien, miejsce największych walk partyzanckich w Puszczy Solskiej.

Górecko Kościelne - pięknie położona wieś, na polanie Puszczy Solskiej. Na uwagę zasługuje drewniany kościół (1767) i „Kapliczka na wodzie”, zbudowana na palach nad potokiem Szum. Obok kościoła rośnie 6 starych dębów,

a przy plebanii stara lipa. W pobliskich lasach toczyły się 22.VI.1944 r. walki oddziałów partyzanckich z hitlerowcami. „Święta Trójca” - cmentarz wojskowy, gdzie pochowani są żołnierze z 1939 r. i partyzanci.

Gwizdów - przysiółek i karczma w dobrach Stojeszyn, powiat janowski, gmina Modliborzycze, parafia Potok Wielki.

Hamernia - śródleśna wieś na piaszczystym obniżeniu Rostocza (250 m n.p.m.), w pobliżu granicy z Równiną Puszczańską. Dawny ośrodek przemysłowy ordynacji zamojskiej. Nazwa wsi - od zakładu obróbki metalu (1 poł.XVIII w.). *Od 1827 r. istniała tu papiernia, która w 1864 r. zatrudniała 47 robotników i wyrobiła 5430 mas papieru. Wartość jej produkcji rocznej dochodziła do 5000 rubli.*

Hedwizyn - wieś i folwark należący do dóbr ordynacji Zamojskich, przy gościńcu ze Zwierzynca do Bilgoraja. Duży kamieniołom wapieni miocenijskich. W pobliżu bagno „*Tatandy*” - duże torfowisko śródleśne z pierwotną roślinnością, z którego wypływa rzeka Gorajec.

Horyniec - wieś, ośrodek uzdrowiskowy i wczasowy. Składa się z rozrzuconych części: Górka (centrum), Miasteczko, Szwabry, Ruda, Trusze i Sioło. Wydajne źródła siarczanowo-wapniowe i bogate pokłady borowiny. Leczy się tu choroby narządu ruchu i reumatyczne. W 1962 r. uruchomiono tu zakład kąpielowy. W XVII w. bywał tu na polowaniach i na kuracji Jan III Sobieski. Stary zameczek z tego okresu, przebudowany w XIX w. przez Ponińskich na pałac. Ruiny teatru z 1843 r. W parku z początku XIX w. mauzoleum Ponińskich. Późnobarokowy kościół z II. poł. XVIII. w.

Hrebenne - wieś na Rostoczku Płd. Na wzgórzu, malowniczo położona wśród starodrzewu drewniana cerkiew grecko-katolicka. Cenny zabytek budownictwa drewnianego w Polsce pld.-wsch., zbudowany w 1600 r., przebudowany w 1882. Drewniana konstrukcja zrębowa, trójdzielną. Ośmioboczne kopuły, zwieńczone latami z pękatymi „cebulami” oraz iglicami. Dach kryty gontem (obecnie kopuły pokryte blachą). Ołtarzyki boczne późnobarokowe. Część dawnego ikonostasu z poł.XVII w.(obrazy św.Weroniki i Matki Boskiej). Obok cerkwi dzwonnica konstrukcji słupowej.

Ośrodek gamcarski. Warsztat Jana Nazaruka produkuje ceramikę użytkową (dzbany, misy), czerwona, glazurowaną.

Huta Lubycka - wieś położona na wierzchołku Rostocza. W okolicy występują liczne wzgórza ostańcowe, zbudowane z piasków i wapieni trzeciorzędowych. Stare krzyże przydrożne z 1869 r., wyciosane z jednego bloku piaskowca. Ślady okopów (rowy przeciwczołgowe) i bunkrów biegnących wzdłuż

granicy. W pobliżu Krągły Goraj (394 m n.p.m.), najwyższy (obok Wielkiego Działu) punkt Roztocza w granicach Polski.

Huta Różaniecka - wieś na Równinie Puszczańskiej, u stóp wału skał trzeciorzędowych (305 m n.p.m.), stanowiącego przedłużenie płd. krawędzi Roztocza i wznoszącego się ok. 90 m ponad otaczający teren. Podczas II wojny św., nad stromym brzegiem Tanwi, znajdował się duży obóz leśny tomaszowskiego obwodu AK.

Imielty Ług - rozległe bagno śródlésne, w części ogroblone i zamienione na stawy. W pobliżu wydmy wzniesienie Kopczańska Góra (188 m n.p.m.).

Jęzior - dawniej jezioro śródlésne w józefowskim lesie *Młynarka*. Obecnie zachowały się resztki wydmy i roślinność bagienna.

Józefów - odległość 252 wiorst od Warszawy, 100 od Lublina. Posiada sąd gminny, dom schronienia dla starców i kalek. 22 kramy. Jarmarków sześć. Było dawniej wsią Majdan zwaną, którą ordynat Tomasz Józef Zamoyski, starosta grodecki, przywilejem 3 grudnia 1725 r. na miasto zamienił i od swego imienia Józefowem przezwiał. Nadał on mu wtedy 4 jarmarki do roku, dozwolił palenia wódki, warzenia piwa i sycenia miodu za pewną opłatą.

Kościół z 1886 r. z barokowym ołtarzem i obrazami (w tym portrety fundatorów). Obok kościoła drewniany dom z XIX w., zapewne dawny zajazd (dach naczółkowy). Odrestaurowana synagoga z XVIII w., przy której funkcjonowała drukarnia hebrajska, przed laty bardzo czynna. Na południe od bożnicy, na wzgórzu - rozległy cmentarz żydowski z kamiennymi nagrobkami (macewami). W czasie II wojny św. mieszkańcy miasta brali aktywny udział w walkach partyzanckich. Pod Józefowem pomnik ku czci dowódcy oddziału partyzanckiego - Miszki Atamanowa (pseudonim Tatar). Na płd. skraju rozległej polany za miastem kamień poświęcony Mieczysławowi Romanowskiemu - poecie z oddziału Marcina Lelewela - Borełowskiego.

Na pn. zach. od miasta w dolinie Niepryszki (1 km dalej zalew) zabudowania *Futymówki* - dużego młyna, przy którym miał być znaleziony skarbczyk powstańców 1863 r. W pobliskim kamieniołomie „*Babia Dolina*” eksploatacja piaskowca.

Karczmska - dawna gajówka spalona przez hitlerowców. Jedna z baz Miszki Tatar. Niedaleko wysokie, ustabilizowane przez las wydmy piaszczyste.

Kocudza - w dokumentach *Choczudza*, wielka wieś, ma 354 domów. Obecnie *Góraj*.

Korytków Duży - wieś w parafii *Góraj*. Gleba glinka. Wchodzi w

skład dóbr ordynacyi Zamoyskich. Położona na wysokości około 217 m. Piękne kapliczki drewniane z XIX w. na słupach. Chałupa nr 69 - jednotraktowa z sienią na przestrzal. W izbie piec z zapiekiem. Na sziestrzanie rozeta i data 1796 r. Planowane przeniesienie chaty do Muzeum Wsi Lubelskiej. Na krańcu wsi krzyż morowy.

Kościółek - góra zakolowa u ujścia Jelenia do Tanwi. Zwana też *Zamczyskiem*. Na wzgórzu wały ziemne grodziska. Ślady osadnictwa z VIII - IX wieku (samo grodzisko XII - XIII w.). Gród pełnił rolę schroniska dla okolicznej ludności w razie najazdów.

Nie był stale zamieszkanym (lokalizacja stosunkowo daleko od większych centrów osadniczych). Na pocz. XVII w. Tomasz Zamoyski wystawił cerkiew grecko - katolicką i klasztor oo. Bazylianów, rozebrany w 1796 r. Rezerwat krajobrazowo-leśny „*Nad Tanwią*” (szypoty do wysokości 1,8 m, łęg olszynowy, bór jodłowy).

Lubycza Królewska - *utworzona z trzech miejscowości: Lubyczy Królewskiej, Lubyczy Kameralnej i Kniazi. Szkoła etatowa jednoklasowa, urząd pocztowy, tartak wodny, fabryka naczyń fajansowych i kamiennych oraz kasa pożyczkowa gminna, z kapitałem 1500 zł. Nazwa Lubycza jest pochodzenia rumuńskiego. Nadawano ją osadzie wolnej, rozsiedlonej dworzyszczami na dość znacznej przestrzeni, pod jurysdykcją wójta czyli kniazia.*

Do 1988 r. w Kniaziach istniała jedyna w woj. zamojskim cerkiew z łamanym dachem namiotowym, zbliżona formą do cerkwi bojkowskich. Stojąca za cerkwią dzwonnica (zabrana w 1978 r. do Muzeum Wsi Lubelskiej) ponownie postawiona na pocz. lat 90. Na terenie wsi istnieją cztery cmentarze oraz ruiny XIX-wiecznej murowanej cerkwi grek.-kat. W Lubyczy kościół neogotycki, murowany z cegły. Wewnątrz monstancja rokokowa z 1784 r. z Rawy Ruskiej.

Łązek Ordynacki - *do 1867 r. stanowił część ordynacyi hr. Zamoyskich. Wieś ta w zapadłych lasach na granicy Galicyi austriackiej położona. Lud dorodny, wyznaje wyłącznie religię katolicką. Grunta piaszczyste, nieurodzajne, stąd też utrzymanie ludności daje głównie przemytnictwo.* O powstaniu wsi mówi legenda o dwóch braciach Łązkach. Nazwa wsi od łągu -terenu zalewanego okresowo przez wodę. Powstała z końcem XVI w. jako ośrodek wytopu żelaza z wydobywanych tu rud damiowych. Krótko istniała też huta szkła. Od końca XVIII w. zaczęło się intensywnie rozwijać gamcarstwo.

Łysaków - *wieś i folwark z pięknym stawem z karpiami. Dawna własność Sierakowskich, dziś Jelczewskich, podług oszacowania do*

Towarzystwa Kredytów Ziemi. Położenie dworu malownicze, ogród na stoku góry nad wodą, rzeka obraca młyn i tartak. Płodzmian 11-polowy.

Momoty - wieś i folwark leżą na samej granicy galicyjskiej wśród lasów ordynackich. Posterunek straży granicznej. W 1695 r. istniała maziarnia. W 1800 r. tartak. Dawniej wieś zwana Gruje. Uwagę zwracają drewniane krzyże z pięknie rzeźbionymi w drewnie postaciami Ukrzyżowanego. Kilka domów drewnianych z pocz. XX. w. Na stawach można zobaczyć łabędzia niemeo. Pojawia się także orzeł bielik i bocian czarny. We wsi drewniany kościół budowany własnoręcznie przez tutejszego proboszcza.

Monastyrz - na pd. od Huty Lubyckiej. Nazwa wzniesienia pochodzi od zniszczonego w czasie II. wojny światowej klasztoru grek.-kat. Na dziedzińcu klasztornym cmentarz z I. wojny św., a obok mogiła zbiorowa mieszkańców wsi Monastyrz. Do dziś zachowały się piwnice poklasztorne. Nieopodal klasztoru istniała pustelnia bł. brata Alberta Chmielowskiego, założyciela zakonu Albertynów.

Narol - pierwotna nazwa Florianów. Założony w 1585 r. na miejscu dawnego grodu Toporczyków. Prawa miejskie z 1592 r. (Stefan Batory). W 1648 r. oblegany i zdobyty przez Chmielnickiego uległ kompletnemu zniszczeniu. W 1672 r. hetman Jan Sobieski odniósł pod Narołem zwycięstwo nad Tatarami. Na północ od wsi stoi zabytkowy klasycystyczny pałac Łosiów z 1871 r., zbudowany prawdopodobnie przez Columbaniego. Za pałacem piękny symetryczny park typu francuskiego.

Przy pałacu mieściła się szkoła dramatyczna i teatr. Mauzoleum Puzynów z 1881 r. Na cmentarzu mogiły powstańców styczniowych. Wewnątrz kościoła z 1804 r. zabytkowe grobowce.

Paary - ślady huty szkła i gwoździarni założonej w XIX w.. Ośrodek przemysłowy byłej ordynacji Zamojskich. W lesie na zach. krańcu wsi pamiątkowy obelisk w miejscu ekshumowanych grobów 62. żołnierzy Września 1939 r. oraz zamordowanych w czasie pacyfikacji (26/27. IX.1942 i 24. VI.1943 r.) mieszkańców wsi.

Pardysówka - wieś koło Józefowa położona na piaszczystej wydmy. 4. II. 1943 r. hitlerowcy zamordowali 33 osoby i spalili 80 gospodarstw, zaś 38 osób wywieźli do obozów. 1. VI.1943 r. wieś została zbombardowana, a 22-26. VI.1944 r. całą pozostałą ludność wywieziono na Majdanek. Pomordowanych upamiętnia pomnik.

Porytowe Wzgórze - wał wydmy wzniesień o dł. około 2 km i wys. 207 m n.p.m. Miejsce koncentracji wszystkich oddziałów partyzanckich.

W dniu 14.VI.1944 r. rozpoczęła się największa bitwa partyzancka na terenie Małopolski Pd. Miejsce bitwy upamiętnia pomnik.

Prusie - we wsi jednokopułowa, drewniana cerkiew z XVIII wieku, z częściowo zachowanym ikonostasem.

Radruż - wieś koło Horyńca. Znajduje się tu drewniany zespół cerkiewny o charakterze obronnym - zabytek klasy „0”. Drewniana cerkiew typu bojkowskiego, zbudowana 1644 r., otoczona jest starymi drzewami oraz wysokim kamiennodrewnianym ogrodzeniem. Konstrukcja cerkwi zrębowa, trójdzielna. Dach namiotowy kryty gontem. Ikonostas zabrany do konserwacji do przemyskiego Muzeum Ikon. Nigdy nie zwrócony. Dzwonnica z XVIII w. konstrukcji słupowej. Dwa cmentarze z kamiennymi nagrobkami ludowymi z XVIII i XIX w.

Rapy Dylańskie - wieś powstała z początkiem XIX w.. W czasie II wojny światowej na pd. od wsi skoncentrowały się oddziały AK i Kompania Warszawska z zamiarem zaatakowania Biłgoraja.

Rebizanty - wieś letniskowa położona nad malowniczym odcinkiem Tanwi. Przy dawnej granicy Galicji z Kongresówką, w nieistniejącym obecnie budynku była w 1901 r. kwatera Józefa Piłsudskiego.

Rybica - ośrodek przemysłowy ordynacji zamojskiej. Ślady huty żelaza z 1805 r. Kryta gontem chałupa licząca ok.100 lat i młyn. Do ostatniej wojny była ośrodkiem garncarstwa.

Siedliska - Murowana cerkiew grek.-kat. fundacji Pawła Sapięhy z 1901 r. , obok drewniana dzwonnica należąca do drewnianej trójkopułowej cerkwi, z której zachowały się resztki nawy głównej. Kościół fundacji Pawła Sapięhy (1903 r.) zbudowany w dawnym parku dworskim jako kaplica. Wewnątrz późnobarokowy posąg Chrystusa oraz dwa obrazy z XVIII/XIX w.. Koło lańciczówki skamieniałe drzewa - trzeciorzędowe sekwoje przesycone krzemionką.

Sochy - wieś całkowicie spacyfikowana i spalona 1.VI.1943 r. przez hitlerowców. Zamordowano wówczas 183 osoby.

Susiec - wieś w piaszczystej dolinie Roztocza (właściwa nazwa Skwarki). Z 1643 roku pochodzi zapis o młynie na Wieluńce (dzisiejszym potoku Jeleń). Przy drodze do Grabowicy figura kamienna z kamienną kapliczką XVIII/XIXw. W pobliżu szkoły rzeźba Chrystusa Frasobliwego. Wywierzyska dające początek rzece Jeleń. Na pd. od wsi rez. „*Nad Tanwią*” z popularnym szlakiem turystycznym zwanym „*Pętlą Szumów*”.

Szklarnia - grupa gospodarstw na polanie w Lasach Janowskich nad strumieniem Czartosowa. Przy leśnictwie ostoja konika biłgorajskiego.

„ Szum ” - rezerwat krajobrazowo-leśny koło Górecka Kościelnego o pow. 17 ha. W strefie krawędziowej Roztocza znajduje się przełom potoku Szum. Na dnie doliny naturalne lasy łęgowe, a na zboczach las jodłowy z domieszką świerka i sosny. W runie leśnym rzadkie gatunki: zanokcica skalna i zielona, skrzyp olbrzymi, widłak wronec i parzydło leśne.

Tereszpol - wieś rozciągnięta kilka kilometrów na Równinie Puszczańskiej, u stóp krawędzi Roztocza. Składa się z kilku części : Zaorenda, Zachar, Zygmunt, Piaski, Kukielki. Nazwa od imienia żony ordynata Tomasza Zamoyskiego. Pomnikowa aleja jodeł i buków. W Zaorendzie - cmentarz z kwaterą żołnierzy Września. W Zygmuntach - krzyż morowy zwieńczony żelaznym krzyżykiem kowalskiej roboty. Kilka charakterystycznych dla regionu chałup drewnianych.

Uście - wieś powstała z końcem XVIII w. W lipcu 1943 roku wysiedlona przez hitlerowców.

Werchrata - wieś w dolinie rzeki Raty z XIX - wieczną murowaną cerkwią, w której przebywał bł. brat Albert Chmielowski. Nazwa wsi pochodzi od ruskiego: wzgórze nad Ratą („werch nad Ratą”).

Zaklików - osada miejska dawniej miasteczko. Siedem wiorst od granicy Galicyi i przykomórka Łątek Zaklikowski. Wśród Stawisk znajduje się wyniosłość zwana Zamczyskiem, gdyż dawniej stał tu zameczek obronny. Ludność katolicka odznacza się niezwykłą w miasteczkach inteligencją, zamożnością i zamilowaniem porządku. Ludność ta trudni się kamieniarstwem, wyrobem gwoździ i mularstwem. Wielu uprawia grę na instrumentach, tka płótno na domowych warsztatach. Cały handel znajduje się w rękach Żydów, utrzymujących tu do stu sklepików i kramnic. Towar w nich lichey, dawniej zasilany kontrabandą z Galicyi. Dom schronienia dla starców i kalek, uposażony kapitałem dającym rocznie 42 ruble procentu. Fabryka gontów i piec wapienny. Najstarszym zabytkiem jest kościół z około 1580 r. Obecnie popularny ośrodek wypoczynkowy.

Zemborzyce - dawna wieś, włączona do Lublina w 1975 r. Popularny ośrodek wypoczynkowy. W 1974 r. oddano do użytku sztuczny zbiornik wodny, zbudowany w celach regulacji wód Bystrzycy. Pow.zbiornika 3,1 km², poj. 6.000.000 m³. W pobliżu duży kompleks leśny.

Zwierzyniec - wieś i osada fabryczna. Sąd gminny, urząd pocztowy, szkoła początkowa 2 kl., zarząd dóbr ordynacji Zamoyskich, hotel z restauracją, apteka, browar, fabryka posadzek i mebli, fabryka bryczek i tartak, tudzież kilka sklepów.

Zawiązkem osady był dworzec myśliwski, zbudowany nad stawem. Wielki zwierzyniec otoczony wysokim płotem, mający 4 mile obwodu, mieszczący jelenie, sarny, losie, dziki.

Dzięki walorom położenia chętnie odwiedzany przez turystów. Kościół późnobarokowy z 1741 r. na wyspie. We wnętrzu fragmenty polichromii z XVIII w. Klasycystyczny gmach zarządu ordynacji. Przy drodze do Biłgoraja pomnik powstańców z 1863 r. Podczas II wojny św. istniał tu obóz przejściowy dla robotników przymusowych, a następnie obóz przesiedleńczy dla ludności z Zamojszczyzny. W Zwierzyńcu swą siedzibę ma dyrekcja Roztoczańskiego Parku Narodowego.

* - fragmenty w opisie miejsc i miejscowości wyróżnione kursywą pochodzą z pracy Władysława Saktawskiego: Województwo Lubelskie. Słownik geograficzny 1880-1904 r.

ALFABETYCZNY WYKAZ MIEJSC I MIEJSCOWOŚCI

Andrzejówka, w. - 6

Bełżec, w. - 6

Biłgoraj, m. - 6

Borowe Młyny, w. - 7

Bukowa, w. - 7

Czartowe Pole, rez. - 7

Florianka, w. - 7

Frysarka, w. - 7

Górecko Kościelne, w. - 7

Gwizdów, w. - 8

Hamernia, w. - 8

Hedwizyn, w. - 8

Horyniec, w. - 8

Hrebenne, w. - 8

Huta Lubycka, w. - 8

Huta Różaniecka, w. - 9

Imielny Ług, b. - 9

Jęzior, j. - 9

Józefów, m. - 9

Karczmiska, w. - 9

Kocudza, w. - 9

Korytków Duży, w. - 9

Kościółek, wzn., rez. - 10

Lubycza Królewska, w. - 10

Łązek Ordynacki, w. - 10

Lysaków, w. - 10

Momoty, w. - 11

Monastyrz, wzn. - 11

Narol, w. - 11

Paary, w. - 11

Pardysówka, w. - 11

Porytowe Wzgórze, wzn. - 11

Prusie, w. - 12

Radruż, w. - 12

Rapy Dylańskie, w. - 12

Rebizanty, w. - 12

Rybnica, w. - 12

Siedliska, w. - 12

Sochy, w. - 12

Susiec, w. - 12

Szklarnia, w. - 12

Szum, rez. - 13

Tereszpol, w. - 13

Uście, w. - 13

Werchrata, w. - 13

Zaklików, w. - 13

Zemborzyce, dz. - 13

Zwierzyniec, w. - 13

Objaśnienia skrótów: b. - bagno, dz. - dzielnica, j. - jezioro, m. - miasto, rez. - rezerwat, w. - wieś, wzn. - wzniesienie.

BIBLIOGRAFIA

- Górak J.:** Dawne cerkwie drewniane w woj. zamojskim - Zamość 1984r.
Kłos Stanisław: Województwo rzeszowskie. Przewodnik - „Sport i turystyka” Warszawa 1969 r.
Praca zbiorowa: Dawne woj. lubelskie. Tom VIII. Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce - PAN Warszawa 1982 r.
Praca zbiorowa: Słownik geograficzno - krajoznawczy Polski - PWN Warszawa 1983r.
Sakławski Władysław: Woj. lubelskie. Słownik geograficzny 1880-1904 Polskie Towarzystwo Geograficzne Lublin 1974 r.
Wójcikowski Włodzimierz, Pacyński Ludwik: Puszcza Solska, Lasy Janowskie i Lipskie - „Sport i turystyka” Warszawa 1982 r.

SPIS TREŚCI

ROZTOCZE

Środowisko geograficzne, położenie i podział.....	1
Budowa geologiczna.....	1
Rzeźba terenu.....	2
Klimat.....	2
Szata roślinna i świat zwierzęcy.....	3
PUSZCZA SOLSKA I LASY JANOWSKIE	
Środowisko geograficzne, położenie i podział.....	4
Budowa geologiczna.....	5
Rzeźba terenu.....	5
Klimat.....	5
Szata roślinna i świat zwierzęcy.....	5
WARTO ZOBACZYĆ.....	6
ALFABETYCZNY WYKAZ MIEJSC I MIEJSCOWOŚCI.....	15
BIBLIOGRAFIA.....	16
KTP „NIEZALEŻNI”.....	18

.....
Skład komputerowy: Agnieszka Bordzoł, Andrzej Suski

Projekt okładki: Andrzej Suski

Projekt znaczka: Andrzej Suski

Projekt trasy I. : Andrzej Suski

Projekt trasy II. : Andrzej Suski, Jerzy Frąk

KLUB TURYSTYKI PIESZEJ „NIEZALEŻNI”

Zaprasza na rajdy:

„Topienie Marzann” - marzec (3 dni) - Płaskowyż Nałęczowski

„Ruszaj się, bo zardzewiejesz” - maj (5-7 dni) - Bieszczady

Wyprawa na Huculszczyznę - sierpień (21 dni) - Carnohora i Gorgany

„Barwy Jesieni” - październik (5-7 dni) - Pogórze Przemyskie

ODDZIAŁ MIEJSKI PTTK
20-111 Lublin, 40 Rynek 8 - Grodzka 3
tel. 249-42, 279-91
KOMITET ORGANIZACYJNY
XXXVI Ogólnopolskiego
Wysoko kwalifikowanego Rajdu Pieszego

KLUB TURYSTYKI PIENIAŻ
„NIEZALEŻNI”

